

др **Марко РАЈЧЕВИЋ**
професор Правног факултета Универзитета у Бањој Луци

НОТАРИ У ЗАКОНУ О ПРИВРЕДНИМ ДРУШТВИМА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Резиме

У раду је даји приказ улоге нотара по новом Закону о привредним друштвима Републике Српске. Нотари, између осталога, имају обавезу да обраде оснивачке акције привредних друштва као и све касније измјене и дојуне тих акција. Аутор сматра да правној природи оснивачких акција, посебно кад су у питању друштва књишала, више одговара потврда њихових измјена и дојуна што би било у складу са процедуром потврде реулисаном Законом о нотарима.

Кључне речи: привредна друштва, закон, нотарске обраде, нотарске потврде.

І Уводне напомене

Закон о привредним друштвима¹ ступио је на снагу 1.1.2009. године, а почео је да се примјењује 1.1.2010. године, чиме је престао да важи Закон о предузећима.² У односу на претходни Закон о привредним друштвима доноси нове институте и квалитативно побољшава регулисане и у пракси препознатљиве институте ранијег закона.³ Једна

1 Службени гласник Републике Српске, бр. 127/08.

2 Службени гласник Републике Српске, бр. 24/98, 62/02, 66/02, 38/03, 97/04, 34/06.

3 Види: М. Рајчевић, „Нови Закон о привредним друштвима Републике Српске“, *Право и привреда*, бр. 1–4/2009, стр. 101–116.

од карактеристика новог закона је и наглашена улога нотара у области правног статуса привредних друштава, посебно друштава капитала. Треба напоменути да је нотаријат као јавна служба у Републици Српској уведен Законом о нотарима,⁴ и да је тим законом нотарима дата одговарајућа улога у области права привредних друштава. Наиме, нотари су овлашћени да обраде оснивачка акта привредних друштава, да потврде статут и његове измјене, као и да издају потврде или овјере преписе и потврде изводе из трговачких или пословних књига, те обаве све друге могуће послове на које су законом овлашћени. Закон о привредним друштвима суштински конкретизује надлежности нотара у вези са статутом привредних друштава о чему ће у овом раду бити ријечи. Да би се дао осврт на те надлежности, претходно ће се дати кратак приказ општих надлежности нотара по Закону о нотарима Републике Српске.

II Надлежности нотара по Закону о нотарима

Основне надлежности нотара су предузимање нотарске обраде исправа, издавање потврда и вршење овјере потписа, рукознака, преписа, тј. нотар може сачинити и издати три врсте исправа – нотарски обрађене исправе, нотарске потврде и овјере. Тако произлази из Закона о нотарима који поред ових основних надлежности дозвољава нотарима могућност да врше и друге послове као што су преузимање на чување исправе, готовог новца, ствари од вриједности, али и да обаве друге послове кад им их суд или други орган повјери, а они на то пристану. То може, на примјер, да буде попис и печатење оставинске и стечајне масе те вршење одређене радње у поступку извршења. За разлику од неких других националних прописа о нотарима (Хрватска, Словенија) Закон о нотарима Републике Српске не познаје солемнизиране нотарске исправе, тј. оне исправе које су од странака као готове дате нотару на потврду (солемнизацију).

Примарна надлежност је састављање одређених исправа којима правни поредак даје значај јавних исправа. Такве исправе имају посебну доказну снагу јер су састављене на основу изјава које су странке дале пред нотаром и својим потписом одобриле. Оне су истините и аутентичне, па свако ко тврди супротно мора то и да докаже. Настале су по поступку који је у цјелини регулисан Законом о нотарима, чиме им се даје снага јавних исправа. Нотарске исправе су и извршни наслови.

Поступак сачињавања нотарски обрађене исправе регулисан је императивним нормама. У оквиру поступка нотарске обраде исправе нотар мора провјерити да ли су странке способне и овлаштене за

4 Службени гласник Републике Српске, бр. 86/04, 2/05, 7/05, 76/05, 91/06 и 37/07.

предузимање и закључивање правног посла, мора испитати њихову праву вољу, објаснити им ситуацију, поучити их о правним посљедицама посла и њихове изјаве јасно и недвосмислено саставити у облику нотарског оригинала. При томе нотар мора водити рачуна да се искључе могуће забуне и сумње, као и да неискусне и невјеште странке не буду оштећене, што значи да је његова улога непристрасна, јер подједнако штити интересе странака без обзира на то ко га је ангажовао. То је уједно и једна од главних разлика у односу на адвоката који мора да штити интересе онога ко га је опуномоћио. Оригинал нотарски обрађене исправе се странкама мора прочитати у присуству нотара који се непосредним питањима увјерава да садржај оригинала одговара вољи странака, након чега га странке одобравају и својеручно потписују. У оригиналу се мора констатовати да се на тај начин поступило. Прилози се такође увијек читају, осим ако се странке не одрекну тог права и изјаве да су упознате са садржајем прилога, што мора бити забиљежено у оригиналу. Састављање оригинала може се вршити само онда када се приликом читања оригинала прилози налазе на располагању странкама.⁵ Закон о нотарима детаљно регулише околности под којима се може обавити поступак нотарске обраде исправе, као што је обавеза упозоравања и поуке, утврђивање идентитета, позивање свједока, услова за свједоке итд.⁶

Треба посебно нагласити разлику која постоји између нотарски обрађене исправе, оне коју је сачинио сам нотар и за чију саржину одговара, од оних исправа које немају тај квалитет као што су сачињени нотарски записници, потврде или овјера потписа. Разлика између њих је у доказној снази, као и могућности да буду извршни наслов, али и у захтјевима поступка, јер се уопштено гледано већи захтјеви постављају пред нотарску обраду изјава воље.⁷

Овјера и потврда су исправе које издаје нотар, а могуће их је дефинисати као оне исправе које сачињава нотар, а које нису нотарске обрађене исправе. Оне имају такође квалитет јавне исправе, али су резултат посвједочења одређених чињеница од стране нотара.⁸ Између потврде и овјера нема битне разлике јер се ради о сачињавању нотарске исправе о одређеним чињеницама и појавама о којима је нотар стекао

5 Види члан 75 Закона о нотарима.

6 Види члан 76–85 Закона о нотарима.

7 М. Повлакић, *Сињање/ситуација материјално-правних одредаба надлежности нотарског оригинала као и практична ситуација нотарског оригинала у садашњем тренутку*, Национални извјештаји о нотарској служби у земљама Југоисточне Европе, Сарајево, 2009, стр. 66–67.

8 *Idem.*, стр. 68.

сазнања у својству службене особе.⁹ Код потврда и овјера нотар мора примјенити други поступак у односу на поступак нотарске обраде. Поступак потврда и овјера је мање захтјеван него поступак нотарске обраде због чега су и дејства ових нотарских исправа слабија у погледу њихове доказне снаге.¹⁰

Закон о нотарима је принципијелно гледано процесни закон, али садржи и одредбе које су матаријалног карактера као што је на примјер члан 68 и 69 у којима се одређују правни послови за које је обавезна нотарска обрада, односно нотарска потврда. У члану 68 став 1 тачка 5 експлицитно је одређено да се оснивачка акта привредних друштава морају нотарски обрадити, а у члану 69 став 1 одређено је да се нотарски морају потврдити статут као и све измјене статута привредних друштава. Ове одредбе унесене су у Закон зато што у вријеме његовог доношења није било реално очекивати да истовремено буду измјењени одговарајући закони, као на примјер Закон о предузећима, којим би била прописана обавеза нотарске обраде оснивачких аката привредних друштава, односно обавеза нотарске потврде статута и његових каснијих измјена, што је имало за посљедицу да ове норме буду темпоралног карактера. Та чињеница је посебно и наглашена одредбама да ће те норме вриједити само тако дуго док не буду замијењене посебном регулативом о обавези нотарске обраде, односно потврде, која их изричито у цјелини или дјеловима ставља ван снаге.¹¹

Одредбе Закона о нотарима које се односе на улогу нотара у области права привредних друштава у Републици Српској су практично операционализоване од марта мјесеца 2008. године када су нотари почели да обављају своју службу.

III Надлежности нотара по Закону о привредним друштвима

За разлику од Закона о предузећима који није због наведеног разлога садржавао одредбе о конкретним надлежностима нотара везаним

9 *Idem.*

10 *Idem.*

11 Види члан 68 ст. 5 и члан 69 ст. 4. Ове одредбе Закона о нотарима критиковане су као правно-технички непрецизне јер законодавац пристаје на њихово дерогирање. Зато би свака одредба било ког закона која би била донесена након Закона о нотарима и која би на супротан начин регулисала питање форме наведених правних послова значила управо то, а није могуће у једном закону предвидјети да може бити само изричито дерогиран. Види: М. Повлакић, С. Schalast, В. Софтић, *Коментар Закона о нотарима у Босни и Херцеговини*, Сарајево, 2009, стр. 141.

за правни статус привредних друштава, Закон о привредним друштвима кроз више чланова обезбјеђује нотару значајну улогу у области права привредних друштава. Нотар има обавезу да обради оснивачки акт свих облика привредних друштава, у појединим ситуацијама нотар ће имати обавезу да потврди одговарајуће одлуке скупштина друштава те с тим у вези али и у другим ситуацијама мора водити записнике. Закон га обавезује да буде записничар на свакој сједници скупштине котираних акционарских друштава. Нотар ће бити у обавези и да овјерава потписе на уговорима којима се преносе власнички удјели са преносиоца на стицаоца када је у питању друштво са ограниченом одговорношћу. Укратко, обавезе нотара по Закону о привредним друштвима могу се свести на послове обраде, потврде, вођење записника и овјере потписа, као и остале послове који се могу појавити уз ове основне.

1. Нотарска обрада

Речено је већ да је то по Закону о нотарима, између осталог, нотар у обавези да изврши обраду оснивачких аката привредних друштава. Таква обавеза експлицитно постоји и по члану 7 ставу 3 Закона о привредним друштвима који гласи: „Оснивачки акт привредног друштва нотарски се обрађује и има садржину утврђену овим законом за ту правну форму привредног друштва.“

Међутим, Закон о привредним друштвима захтијева и да се касније измјене оснивачког уговора друштва са ограниченом одговорношћу морају нотарски обрадити¹² што је обавеза која постоји и приликом сваке измјене оснивачког акта акционарског друштва.¹³ Оваква логика има упориште у члану 67 ставу 2 Закона о облигационим односима,¹⁴ по коме „захтјев закона да уговор буде закључен у одређеној форми важи и за све доцније измјене или допуне уговора“. Дакле, ако је нотар обрадио оснивачки уговор свака измјена или допуна тог акта мора бити предмет нотарске обраде. Супротно би за посљедицу, слиједом Закона о облигационим односима, Закона о нотарима, Закона о привредним друштвима, имало неважност таквих измјена, односно допуна.

12 Члан 168 ст. 6.

13 По члану 331 ст. 2 измјене оснивачког акта акционарског друштва нотарски се морају обрадити, регистровати и објавити у складу са законом. Исто тако, ако се одлука скупштине акционара која је побијена односи на промјену оснивачког акта, судском регистру се уз пресуду мора поднијети потпун текст нотарски обрађеног измијењеног оснивачког акта како треба да гласи, узимајући у обзир пресуду суда и све дотадашње измјене тог акта (члан 297 ст. 14).

14 *Службени лист СФРЈ*, бр. 29/78, 39/85, 45/89 и 57/89, те *Службени гласник Републике Српске*, бр. 17/93 и 74/04.

Поставља се питање да ли је овакво рјешење Закона о привредним друштвима у складу са његовом концепцијом правне природе оснивачких аката, поготово друштва капитала, те да ли је оно адекватно примјенљиво на процедуру нотарске обраде предвиђену Законом о нотарима?

Да би се дао одговор на постављено питање претходно је потребно утврдити правну природу оснивачких аката привредних друштава, имајући у виду рјешења Закона о привредним друштвима.

По Закону о предузећима оснивачки акт друштва капитала, одлука (код једночланих друштава), односно уговор, губио је, поготово код акционарских друштава, свој значај оног момента када су друштва регистрована. Од тада су се она осамостаљивала у односу на осниваче па оснивачки акт није имао посебну функцију, а статут друштва као основни правни акт почињао је да дјелује према свим члановима друштва, а не само оснивачима.¹⁵ Другачије речено, оснивачки акт био је акт оснивача, а статут је био акт привредног друштва кога су доносили и мијењали органи друштва.¹⁶ Статут је имао значај основног општег акта предузећа с којим су морали бити усклађени сви други општи акти конкретног друштва. С друге стране, посредно се могао извући закључак да законодавац оснивачке акте привредних друштава није сматрао општим актима.¹⁷ С тим у вези треба рећи да је уговор, као оснивачки акт друштва са ограниченом одговорношћу, задржавао своју уговорну природу јер се мијењао сагласношћу свих потписника, тј. оснивача, што је било видљиво у ситуацији преноса власничког удјела.¹⁸ Ово рјешење је било у складу са концепцијом по којој таква друштва имају и јако изражене елементе *intuitu personae*.

Закон о привредним друштвима, исто као и Закон о предузећима, одређује да се привредна друштва оснивају оснивачким актом који има форму уговора о оснивању ако га оснива више оснивача или одлуке о оснивању ако га оснива један оснивач.¹⁹ Оно што је разлика у односу на Закон о предузећима је да то може бити и једини акт који не само што регулише односе између оснивача већ и чланова, акционара и ортака који приступе друштву након његове регистрације. Оснивачки акт је обаве-

15 Види: М. Васиљевић, *Коментар Закона о предузећима*, Београд, 1996, стр. 181; Б. Ненадић, „Акти о оснивању привредних друштава и контрола њихове уставности и законитости“, *Право и привреда*, бр. 5-8/2004, стр. 137.

16 Б. Ненадић, *idem*.

17 Б. Ненадић, *idem*.

18 Чл. 347 ст. 2 Закона о предузећима.

19 Чл. 7 ст. 1.

зан као акт регистрације, али своју важност за друштво задржава и након тог момента јер се њиме може у потпуности уредити статус друштва. Поред оснивачког акта, ортачко и командитно друштво могу имати и уговор ортака друштва, друштво са ограниченом одговорношћу може имати и уговор чланова друштва, а акционарско друштво и статут.²⁰

Оснивачки акт било које правне форме привредног друштва, без обзира да ли се ради о одлуци или уговору, је акт изјаве воље оних који га доносе, односно потписују. Ако се ради о оснивачком уговору, он настаје сагласношћу воља два или више лица која заједнички улажу своја средства ради обављања послова с циљем стицања добити. То је у суштини уговор о трговачком ортаклуку.²¹ Ради се о облигационом уговору који за предмет има оснивање привредног друштва, у чему је његова специфичност, а опште околности његовог закључења морају бити испуњене да би као и сваки облигациони уговор произвео дејство на сауговораче. Његова специфичност према праву Републике Српске условљава и обавезу поштовања посебне форме – мора се нотарски обрадити, односно ради се о таквом правном послу чије закључење изазива важне правне посљедице. Нису само уговорене стране заинтересоване да одредбе оснивачких уговора буду формулисане на адекватан начин, јасно и прецизно, већ општи интерес захтијева ангажман нотара како не би дошло до правних спорова приликом њихове реализације и како би могли без проблема бити регистровани.²² Од момента када се оснивачки акт нотарски обради па до регистрације могуће су његове измјене и допуне сагласношћу воља свих потписника, наравно опет уз обавезно учешће нотара у поступку обраде.

Моментом регистрације, оснивачки акт, бар кад су у питању друштва капитала нарочито отворено акционарско друштво, губи своја облигациона дејства, односно, прецизније речено, то постаје акт углавном статусно-правног дејства.²³ Као такав он се мијења техником права друштва, тј. одлуком надлежног органа – скупштине друштва, прописаном већином. Тако по члану 141 Закона о привредним друштвима скупштина чланова друштва са ограниченом одговорношћу по прави-

20 Чл. 7 ст. 4.

21 И. Јанковић, *Привредно право*, Београд, 2001, стр. 44. Види и И. Бабић, *Грађански ортаклук-нека ивишања разграничења од шрговачког ортаклука*, Нови уговор, Београд, 1995.

22 М. Повлакић, С. Schalast, В. Софтић, *нав. дело*, стр. 135–136.

23 Облигациона дејства задржава према оним оснивачима који морају испунити оснивачке обавезе, али ради се не о односу суоснивача, већ о облигационом односу њих и друштва. Овај акт има извјесна статусна дејства и прије регистрације, посебно ако се ради о акционарским друштвима. Види М. Васиљевић, *Компанијско право*, Београд, 2009, стр. 63–64, 252.

лу одлучује обичном већином укупног броја гласова чланова друштва (став 1), али ће изузетно (став 2) одлучивати сагласношћу свих чланова друштва, осим ако оснивачким актом или уговором чланова друштва није одрђено да се одлучује већином гласова, не мањом већином од укупног броја гласова, када је предмет одлучивања, између осталог, измјена и допуна оснивачког акта друштва. Оснивачки акт акционарског друштва може се по члану 330 ставу 1 измјенити квалификованом двотрећинском већином акционара акција са правом гласа по приједлогу управног одбора.²⁴ Кад акционари са повлашћеним акцијама имају право гласања као класа акција о измјенама оснивачког акта, сматраће се да је та измјена усвојена ако је за измјену гласала квалификована већина сваке класе акције, која је овлашћена да гласа групно, као и уколико је за измјену гласала квалификована већина од укупног броја акција које имају право гласа, дакле, морају се кумулативно испунити оба услова.²⁵ Треба уз то додати, а то је важно за улогу нотара у поступку измјена и допуна статута, да се измјене и допуне сматрају донесеним даном доношења.²⁶

Другачија је ситуација када се ради о измјенама и допунама оснивачког акта друштва лица, што је разумљиво јер се у тим друштвима не одлучује одлуком органа, већ ту функцију имају ортаци, односно ради се о друштвима уговорима која и након регистрације задржавају персоналне карактеристике.²⁷ За измјену и допуну оснивачких уговора друштва лица начелно је потребна сагласност свих ортака, што је правило које вриједи за све уговоре. Тако, уговор ортачког друштва, односно његове измјене и допуне имају правно дејство међу ортацима од дана када га потпишу сви ортаци, а оснивачки уговор командитног друштва мијења се сагласношћу свих комплементара и командитора друштва. Али ако ортаци ортачког, односно командитног друштва предвиде оснивачким уговором другачија правила измјене и допуне тог акта, онда се уговор може мијењати само у складу са тим правилима, па се тако може и одсупити од изложеног општег начела из Закона о привредним друштвима.²⁸

24 Оснивачки акт може се измијенити одлуком управног одбора и без одржавања скупштине акционара, ако се а) измјене и допуне односе на промјене лица овлашћених на заступање или друге измјене којима се не дирају права било ког акционара, и б) када се измјене и допуне односе на повећање броја издатих акција и оснивачког капитала по основу издавања акција од управног одбора у складу са овлашћењима која су у вези са тим дата управном одбору (члан 329 Закона о привредним друштвима).

25 Члан 330 став 3 Закона о привредним друштвима.

26 Члан 331 став 1 Закона о привредним друштвима.

27 М. Васиљевић, *Привредна друштва*, Београд, 1999, стр. 19.

28 Види члан 51 став 4 и члан 88 став 1 Закона.

Ова законска рјешења у погледу регулисања интерних односа између ортака друштва, као и односа ортака друштва и друштва уговорна је материја због тога што се не ради о интересу трећих лица због чега нема ни потребе да се интервенише императивним нормама.²⁹

У складу са наведеним, а имајући у виду поступак и формалности нотарске обраде прописане Законом о нотарима, најисправније рјешење би било да се оснивачки акти свих привредних друштава нотарски обраде, а тај поступак би требало задржати и када би долазило до измјена и допуна оснивачких уговора друштава лица, када се ти акти мијењају сагласношћу свих чланова. Ово зато што би тада оснивачки уговори у потпуности задржали своју уговорну природу.

Оснивачке акте друштва капитала, због тога што се мијењају и допуњују техником рада органа друштва, требало би у формалном смислу мијењати нотарским потврдама, односно нотар би присуством на скупштини таквих друштава, најбоље у својству записничара, свједочио о томе шта је на тим сједницама одлучено у вези измјена и допуна оснивачког акта. Затим би те измјене и допуне требало уградити у изворни текст оснивачког акта, како би се тако измјењен акт могао регистровати. На таквом измијењеном оснивачком акту нотар би потврђивао да измјене одговарају измјенама које су усвојене на скупштини друштва, као и да непромјењене одредбе одговарају одредбама оснивачког акта који је суду достављен приликом регистрације оснивања.³⁰

Овакво рјешење било би у складу са процедурама нотарске обраде, односно потврде јер код нотарске обраде уобичава се изјава воље дата пред нотаром, на начин и у поступку како је претходно наведено. Када се доноси одлука на органима друштва изгласава се воља прописане већине и нотар такву „колективну“ вољу мора прихватити, тј. мора је потврдити. Он би, присуствујући сједницама органа, друштва могао указивати на евентуалне могуће повреде прописа, али не би могао да одбије да потврди одлуке које су донијете противно његовом упозорењу.

Постојеће рјешење Закона о привредним друштвима по коме се сви нотарски обрађени оснивачки акти морају тако и мијењати није адекватно па би га зато требало мијењати и прецизирати на предложени начин, тј. да се само оснивачки акт друштва лица, када се у њих унесе одредба да се мијењају сагласношћу воља свих ортака, мијењају нотарском обрадом, а у осталим ситуацијама и нарочито кад су у питању

29 М. Васиљевић, *Компанијско право*, стр. 161.

30 Ово је пракса њемачког права по којој се једном закључен уговор којим се оснива друштво са ограниченом одговорношћу мијења као статут, прописаном већином, на основу одлуке органа друштва, скупштине. Види детаљније: М. Повлакић, С. Schalast, В. Софтић, *нав. дело*, стр. 139–140.

друштва капитала, да се измјене врше у поступку нотарске потврде. Такво рјешење било би у складу са правном природом регистрованог оснивачког акта због његовог превасходно статусног дејства, одговарало би процедури његове измјене предвиђене Законом о привредним друштвима, те би било компатибилно поступку нотарске потврде предвиђене Законом о нотарима.³¹

У вези са оснивачким актом треба напоменути и да се на основу њега од стране оснивача може предузети обавеза уноса ствари и/или права у друштво, па ако је у питању уношење непокретне ствари (прецизније права својине на тој ствари) таква обавеза се реализује путем посебног уговора којег мора обрадити нотар. Уговор о уносу непокретности у друштво је потребан зато што је то правни основ за пренос права и не могу га замјенити одредбе у оснивачком акту.

2. Нотарска потврда

Закон о нотарима одређивао је у члану 69 обавезу потврде статута и свих накнадних измјена тог акта, а непоступање по овој одредби за посљедицу је имао ништавост. Обавезе нотарских потврда могу се предвидјети и другим законима, с тим да одредбе наведеног члана „вриједје само тако дуго док не буду замијењене посебном регулативом о обавези нотарских потврда, која их изричито у цјелини или у дијеловима ставља ван снаге“.

У вријеме када је Закон о нотарима донесен (2004. године) на снази је био Закон о нотарима који је од друштва капитала захтијевао да имају статут као основни општи акт. Због тога је и наведена обавеза његове потврде била логична и оправдана. Међутим, Закон о привредним друштвима, како је већ наведено, статуту не даје такав значај, чак га акционарска друштва не морају ни имати, а друштва са ограниченом одговорношћу умјесто статута могу имати уговор чланова. То је условило и одредбу Закона о привредним друштвима по којој се од дана његове примјене на новооснована акционарска друштва и друштва са ограниченом одговорношћу неће примјењивати наведена одредба члана 69 Закона о нотарима о обавези нотарске потврде статута.³² Али, постојећа акционарска друштва, она која су основана до почетка примјене Закона о привредним друштвима, задржаваће статут као обавезан општи акт, а обавезу усклађивања са одредбама Закона о привредним друштвима испуниће тако што ће адекватно измјенити статут који ће за та друштва имати значај и садржину оснивачког акта по новом закону, с тим да ће измјене статута морати бити нотарске потврђене.³³

31 Члан 61 став 1 и 2.

32 Члан 445 став 1.

33 Члан 442 став 3 Закона о привредним друштвима.

Обавеза нотарске потврде постоји у случају кад је уговор о спајању уз припајање, односно уговор о статусним промјенама,³⁴ усвојен на скупштини друштва које учествује у конкретној статусној промјени, након чега се уговор мора потврдити.³⁵

Нотарски се мора потврдити и уговор о стицању или располагању имовином велике вриједности.³⁶

Закон о привредним друштвима не наглашава обавезу присуства нотара у свим ситуацијама када је потребна нотарска потврда, али то се подразумијева јер нотар, као што је речено, може потврдити само оно што је видио и у шта се својим присуством увјерио.

Наведена рјешења Закона о привредним друштвима даје адекватну улогу нотару с обзиром на значај правних послова и радњи који се морају нотарски потврдити. Наравно, ово су обавезна учешћа нотара, али привредна друштва увијек могу ангажовати нотара када је потребно, ради превенције потенцијалних спорова и уопште правне сигурности, потврдити какав посао или предузету радњу.

3. Вођење записника

Нотару је Законом о привредним друштвима дата нарочита улога у вези са оснивањем отворених акционарских друштава. То је разумљиво јер се на тај начин најбоље штите интереси не само оснивача друштва који морају пред нотаром дати изјаве које ће нотар уобличити и формализовати кроз обраду оснивачког акта, већ и трећих лица која су у поступку јавне понуде, на основу услова из проспекта, уписала и уплатила акције и тиме стекли право да учествују на оснивачкој скупштини са правом гласа. Због тога што се на оснивачкој скупштини доносе одлуке које су важне за друштво и које могу да буду предмет евентуалног спора јер се ради о интересима оснивача и улагача у акције које су често супростављени (одлучује се о посебним правима и погодностима која припадају оснивачима, доноси се одлука о прихватању процјене вриједности неновчаних улога, одлучује о одобрењу уговора који су оснивачи закључили прије регистрације, а који су у вези са оснивањем друштва, те утврђује износ трошкова оснивања) битно је да се те одлуке записнички констатују од лица које је самостално и независно, које ужива јавно повјерење, а то је нотар.³⁷ Но, није то једини разлог због

34 Процедура спајања уз припајање акционарских друштава је основ за њено коришћење и кад су у питању други облици статусних промјена због сходне примјене те процедуре – види члан 400, 402 Закона о привредним друштвима.

35 Члан 381 став 4 Закона о привредним друштвима.

36 Члан 434 став 5 Закона о привредним друштвима.

37 Члан 196 Закона о привредним друштвима.

кога постоји обавеза ангажовања нотара као записничара на скупштини отворених акционарских друштава. С обзиром да ће на оснивачкој скупштини записник водити нотар који је обрадио оснивачки уговор отвореног акционарског друштва, јер га у случају измјена и допуна он мора обрадити, може се догодити управо то, да се дође у ситуацију када се мора мијењати одредба оснивачког уговора о износу основног капитала. Наиме, када је број уписаних акција у односу на понуђени број акција из јавне понуде већи, оснивачка скупштина може одлучити да прихвати дио или цјелокупан износ вишка, а то за собом повлачи обавезну измјену одредаба оснивачког акта, што се врши сагласношћу свих уписника уплаћених акција, ако оснивачким актом и проспектом није другачије одређено.³⁸ Оснивачи би тада формално морали пред нотаром дати изјаву да мијењају одредбу о износу оснивачког капитала друштва како би се измјенила конкретна одредаба оснивачког уговора јер би их на то обавезивала одлука оснивачке скупштине.

Поред обавезног учешћа нотара као записничара на оснивачкој скупштини отворених акционарских друштава, прописано је и обавезно присуство нотара као записничара на скупштини котираних акционарских друштава.³⁹ Разлог зашто нотар мора водити записник на сједницама скупштина котираних акционарских друштава треба тражити у чињеници да су таква друштва због заштите интереса постојећих и потенцијалних инвеститора у акције изложена обавези транспарентног пословања и дјеловања. Због тога су под посебним надзором Комисије за хартије од вриједности, имају обавезу обавјештавања јавности и Комисије о тзв. значајним догађајима те обавезу да се понашају по кодексу којег сами донесу или по стандардима корпоративног управљања које доноси Комисија за хартије од вриједности а које друштво прихвати.

Исто тако, статус нотара као лица које обавља јавну службу обезбјеђује му и позицију особе јавног повјерења што се види из одредбе Закона о привредним друштвима по којој ако записник са скупштине друштва са ограниченом одговорношћу не потпише предсједавајући то неће утицати на пуноважност одлука скупштине уколико је нотар сачинио записник.⁴⁰ Овом одредбом се индиректно сугерише да је корисно и опортуно позвати нотара да води записник на сједницама органа, посебно друштва капитала, без обзира што његово присуство у том својству по закону није обавезно.

38 Члан 179 став 2 и члан 198 став 4.

39 Члан 292 став 8 Закона о привредним друштвима.

40 Члан 145 став 5.

4. Овјера потписа

Овјеру потписа као акт нотара Закон о привредним друштвима спомиње када регулише услове и посљедице преноса удјела члана друштва са ограниченом одговорношћу. По члану 123 став 1 уговор је правни основ преноса, мора бити у писаној форми са нотарски овјереним потписима преносиоца и стицаоца. За разлику од ранијег Закона о предузећима који је императивно одређивао да се приликом преноса морао мијењати уговор о оснивању,⁴¹ Закон о привредним друштвима каже да то неће бити потребно, изузев кад је оснивачким улогом друштва са ограниченом одговорношћу другачије одређено, што је у складу са концепцијом слободног уређивања односа у таквим друштвима.

5. Остали послови

Закон о привредним друштвима осим претходно наведеног не наводи послове које би нотар могао обавити везано за статус и правне послове које привредно друштво може вршити, али привредна друштва су потпуно слободна да сходно ономе што омогућава Закон о нотарима ангажују нотара кад постоји корист и потреба да се тако поступи.

IV Закључак

Примјеном Закона о привредним друштвима отвориле су се и дилеме у погледу операционализације његових рјешења у везаних за послове које у вези са статусом привредних друштава треба да обави нотар. С обзиром на правну природу оснивачких аката привредних друштава треба задржати рјешење да оснивачка акта свих привредних друштава обради нотар. Измјене и допуне таквих аката након регистрације треба нотарски обрађивати само ако се ради о актима друштава лица и то онда када је њима предвиђено да се то врши сагласношћу свих ортака. Ово зато што би оснивачка акта таквих друштава тада задржала своју уговорну природу. У осталим случајевима, а посебно када је ријеч о друштвима капитала, с обзиром на чињеницу да након регистрације таква акта имају превасходно дејства акта статусног карактера, треба као обавезан користити поступак нотарске потврде што је компатибилно са поступком потврде регулисаним Законом о нотарима. Мада статут акционарског друштва и уговор чланова друштва са ограниченом одговорношћу није потребно нотарски потврђивати због тога што ти акти нису више обавезни, ипак би због значаја које за друштва имају

41 Члан 347 став 2.

кад постоје, требало утврдити обавезу њихове потврде кад се донесе и кад се касније мијењају и допуњују. Како нема препрека да се таква обавеза установи тим актима или оснивачким актом друштва, то би требало чинити због правне сигурности чланова односно акционара.

Иако има мишљења да је улога нотара по Закону о привредним друштвима пренагашена, те да је то везано са трошковима накнаде нотару чиме се покушљује пословање, разлози ангажовања нотара су на страни оних који сматрају да такав ангажман има пуно оправдање у првом реду због значајног елиминисања ризика правног спора или његовог ефикаснијег рјешења ако се појави.

Marko RAJČEVIĆ, PhD
Professor at the Faculty of Law, University of Banja Luka

NOTARIES IN THE ACT ON BUSINESS ORGANIZATIONS OF REPUBLIC OF SRPSKA

Summary

Throughout this article we are presenting the role of notaries in the field of law on business organizations according to the new Act on business organizations of Republic of Srpska. Notary, among other things, is obliged to confirm each of the constitutional acts as well as their later changes and additions. It is in the opinion of the author that according to the legal nature of constitutional acts of business organizations, especially limited liability companies and joint stock companies, notary approval of changes and additions would be more appropriate, because that would be in compliance with the procedure of notary certification which is adopted by the Notary Law.

Key words: *business organizations, law, notary certification, notary confirmation.*